

EKSAMEN I PSY1006 / PSY1016/ PSYPRO4116 PERSONLIGHETS PSYKOLOGI I

HØSTEN 2012

DATO:	19.12.12
Studiepoeng:	7,5
Sidetall bokmål	2
Tillatte hjelpemidler:	Ingen
Antall timer:	4
Sensurfrist:	18.01.13

BOKMÅL

Informasjon: Oppgavesettet er todelt. Oppgavene 1-3 skal besvares kort (se beskrivelse for hver enkelt oppgave). I oppgave 4 skal du velge **én av de tre** oppgavene som er beskrevet. Oppgave 4 teller like mye som oppgave 1-3 samlet.

1. Forklar begrepene kort (ikke over tre linjer med tekst per deloppgave):
 - a) Superego
 - b) Diskriminant validitet (Discriminant validity)
 - c) Positiv illusjon
 - d) Lært hjelpeløshet (Learned Helplessness)
 - e) «Power» stress
 - f) Orale fase
2. Gi et eksempel på følgende begrep (ikke over ti linjer per deloppgave). Begrunn svaret jf. Hva definerer begrepet:
 - a) L-data
 - b) Fysiologiske mål i personlighet
 - c) Ikke-delt miljøpåvirkning (nonshared environmental influences)
3. Nevn kort (ikke over ti linjer) hovedbudskapet fra hver av de følgende teoriene/modellene:
 - a) General adaptation syndrome (GAS)
 - b) Behavioral inhibition system (BIS)
 - c) Eysenck's modell for personlighet (PEN)

4. I denne delen av eksamen skal du **velge én av oppgavene** nedenfor.
- a) Hvordan forklarer atferds genetikk og evolusjonspsykologi individuelle forskjeller? Fokuser på metode innen atferds genetikk og teoretiske tilnærminger innen evolusjonsperspektivet.
 - b) Beskriv hva som menes med de tre store motivene. Fokus på kjønnsforskjeller: Hvordan differensiere menn og kvinner i de tre store motivene?
 - c) Diskuter ulike forsvarsmekanismer i psykoanalysen og teknikker for å avsløre det ubeviste. Hvordan kan Freuds tanker brukes i dag?

Sensorveiledning PSY1006/PSY1016/PSYPRO4116 Personlighetspsykologi H12

NB! Dette er kun en veiledning, ikke fasit, i forhold til eksamen høsten 2012. Andre eksempler kan forekomme. Hvert enkelt svar må vurderes i forhold til oppgaveteksten. Spesielt gjelder dette oppgave 4.

1. Forklar begrepet kort (ikke over tre linjer med tekst per deloppgave):
- a. **Superego:** Den delen av sinnet som internaliserer verdiene, moralen og idealene fra samfunnet. Utvikles rundt 5 års alder. Foreldre (spesielt), skole og religion er eksempler på påvirkningsagenter. Rørleggeren i metaforen. Får oss til å føle skyld, skam og forlegenhet når vi gjør noe galt, stolthet når vi gjør noe riktig. Bestemmer hva som er riktig og galt.
 - b. **Diskriminant validitet (Discriminant validity):** Referer til mål som trekket/mekanismen/ målet ikke skal korrelere med. Eks. et mål på lykke og et annet mål for sosial ønskelighet skal ikke korrelere, da det er to ulike mekanismer som skal måles.
 - c. **Positiv illusjon:** oppblåst/svulstig syn på seg selv. Karakteriserer seg som god, kapabel, smart; kort sagt en veldig ønskelig person. Knyttet opp mot emosjonell velvære.
 - d. **Lært hjelpeløshet (learned helplessness):** Når individer blir utsatt for ubehagelige og uunngåelige situasjoner blir de ofte passive og aksepterer situasjonen. Med andre ord lærer de å bli hjelpeløse (gitt betingelsene). Selv i studier hvor man etter hvert har muligheten til å unnsnippe ubehaget forblir man hjelpeløs.
 - e. **Power stress:** Personer (high nPow) som ikke får viljen sin eller blir utfordret på eller blokkert i forhold til forhold til makt vil vise en svært sterk stress respons. Scorer du høyt på need for power takler du frustrasjon og konflikt relativt dårlig.
 - f. **Orale fase:** I følge Freud er dette første fase: oppstår 18 mnd etter fødsel. Senteret for nytelse og spenningsløsning sitter i munnen, leppene og tungen. Konflikt mellom barnet og mor; avvenning. Røykere fiksert i denne fasen.

2. Gi et eksempel på følgende begrep (ikke over ti linjer per deloppgave). Begrunn svaret jf. Hva definerer begrepet:
- a. **L-data:** Informasjon som kan hentes ut fra aktivitet, hendelser og utfall av en persons liv som er tilgjengelig for offentligheten. Giftemål, kriminalstatistikk, deltakelse i ulike organisasjoner, skattelister, jobb, lånte bøker på bibliotek, etc.
 - b. **Fysiologiske mål i personlighet:** fMRI, reflekser, blodtrykk, hjerterytme/puls, muskelsammentrekninger, svette, etc. Fysiologiske data uthentes fra biologiske mekanismer som er vanskelige å jukse med.
 - c. **Ikke-delt miljøpåvirkning (nonshared environmental influence):** Personlige opplevelser som ikke deles av andre i familien: Ulykker som rammer et barn, sykdom som rammer et barn, ulik oppdragelse for søsken, ulike lærere, ulike venner for søsken. Deler av miljøet som ikke deles av søsken. Opplevs forskjellig for hvert søsken i samme familie. Kan observeres som likt (eks. flytting), men opplevs forskjellig for ulike medlemmer av familien.
3. Nevn kort (ikke over ti linjer) hovedbudskapet fra hver av de følgende teoriene/modellene:
- a. **General adaptation syndrom (GAS):** Modell av Selye (1976). Tre steg: Når individer opplever stressorer vil de først oppleve alarm steget (alarm stage – Fight or flight); dersom stressoren fortsetter går man inn i motstand steget (resistance stage- kroppen i høygir); Dersom stressoren forblir konstant går man inn i utmattelse steget (exhaustion stage- kroppens resurser oppbrukt og sykdom kan oppstå). Modell for hvordan man reagerer på stress.
 - b. **Behavioral inhibition system (BIS):** En del av Grays reinforcement sensitivity theory. Systemet responderer til holdepunkter for straff, frustrasjon og usikkerhet. Effekten av systemets aktivisering er å hemme atferd eller begynne med unngåelses atferd. Korrelert med nevrotisme. I følge Gary en av to hypotetiske deler av hjernen sammen med BAS (Behavioral activation system) som responderer til insentiver.
 - c. **Eysenck's modell for personlighet (PEN):** Psychoticism, neuroticism-emotional stability & extraversion-introversion. Alle tre på toppen av hierarkiske strukturer for personlighet (s. 70). Kandidaten må gjerne nevne noen av trekkene som er gjengitt i figuren. Grunnlaget i en biologisk tilnærming til personlighet, alle tre hadde høy grad av arvelighet. Eysenck forsøkte å linke trekkene opp mot fysiologisk funksjon.

4. I denne delen av eksamen skal du velge en av oppgavene nedenfor:

Hvordan forklarer atferdsgenetikken og evolusjonpsykologien individuelle forskjeller? Fokuser på metode inne atferdsgenetikken og teoretisk tilnærming innen evolusjonpsykologien.

For evopsyk har ikke individuelle forskjeller historisk vært fokus; menneskelige universalier og kjønnsforskjeller har vært utforsket i større grad. Atferdsgenetikk har fokusert på individuelle forskjeller. Her ligger litt av forskjellen mellom de to disiplinene. Begge har imidlertid fellestrekk i hvordan de forklarer individuelle forskjeller: Ulike miljøpåvirkninger. Atferdsgenetikken deler opp miljøpåvirkninger i to: delt og ikke delt miljø. Delt: De miljøvariable som deles av søsken (antall bøker i huset man vokser opp i, religiøs overbevisning av hos foreldre, etc). Ikke-delt: De miljøvariablene som gjør søsken ulik (ulike venner, ulike lærere, ulik oppdragelsesstil). Den delen av miljøet som fører til individuelle forskjeller er ikke overraskende ikke delt miljø. Kan trekke inn tvilling og adopsjonsstudier med funn av genetiske komponenter, mindre/ingen effekt av likt miljø og en stor miljø komponent for ulike personlighetstrekk (s. 171-177). Skal trekke inn hvordan tvilling og adopsjon skiller mellom gener og miljø. Det skal også gis en beskrivelse av miljø gener korrelasjoner og/eller interaksjoner (passiv, aktiv, reaktiv). Evolusjonpsykologi benytter seg også av miljøvariable som forklaringer på individuelle forskjeller. Reaktiv arvbarhet er et eksempel (likt genetisk grunnlag, men uttrykkes ulikt på bakgrunn av sekundære konsekvenser av arvbarhet, eks. vær aggressiv når i stor kropp). Andre eksempler fra pensum er hvordan miljøforhold tidlig i oppveksten fører til irreversible spesifikke strategier (fravær av far fører til raskere modning, da fraværet signaliserer hvordan normen for parforhold er i miljøet man vokser opp i). Frekvensavhengig seleksjon nevnes også (sosioseksualitet som eksempel, psykopati som annet eksempel). Ulikt seleksjonspress og ulikt fitnessmaksimum nevnes bare kort.

Beskriv hva som menes med de tre store motivene. Fokus på kjønnsforskjeller:

Hvordan differensiere menn og kvinner i de tre store motivene? De tre store motivene prestasjon/bragd, makt og intimitet (achievements, power & intimacy). Prestasjon/bragd: Definert som ønske om å være bedre, mer suksessfull, og føle seg kompetent. Individer som blir motivert av prestasjoner får tilfredshet ved å gjennomføre oppgaver. Liker moderate utfordringer. nACH (need for achievement) liker utfordringer hvor de er personlig ansvarlig for utfallet og hvor tilbakemeldinger gis. Fokus på menn frem til 50-60 tallet. To hoved områder for kjønnsforskjeller: barndom og utfall predikert av nAch. Ulike prestasjons kurver (achievement trajectories) for menn og kvinner. Menn i hovedsak undersøkt i jobbsammenheng; kvinner balanserer utdanning og karriere med senere start av familie. For kvinner er nACH assosiert med stress og vanskelig barndom, kritikk og mindre kjærlig fra mødre spesielt; menn får oppmuntring ved høy nAch. nPow(need for power): ønske om å gjøre ett inntrykk på andre. Korrelert med risikofylt atferd i gambling situasjoner, krangling med andre, valgt til ledere, og «prestige possessions» (s. 345). Interessert i kontroll i både situasjoner og over andre. Lite kjønnsforskjeller i snitt og over situasjoner eller hvordan man fremhever nPow (ulikt nACH). Hos individer med høy nPow ser man kjønnsforskjeller. Menn utfører ulike impulsive og aggressive atferder. Høyere skillsmissrate, flere krangler, flere seksual partnere, tidligere debut, høyere andel med alkoholproblemer. Ingen av disse forskjellene mellom høye og lave finner man hos kvinner. Enkelte funn tyder på at kjønnsforskjellen er mer bestemt av sosiale forhold enn biologisk kjønn (s. 345). nInt (need for intimacy): preferanse for varme, nære og åpenhjertige interaksjoner med andre. Høy nInt vil ha mer intim og meningsfull kontakt med andre mennesker. Flere positive og nyttige utfall av høy nIntfor begge kjønn. Kvinner: lykke og tilfredshet med livet generelt. Menn: mindre

belastning generelt. Kvinner viser en høyere grad av nlnnt enn menn, i motsetning til hva de to andre motivene viser (i snitt altså).

Diskuter ulike forsvarsmekanismer i psykoanalysen og teknikker for å avsløre det ubeviste. Hvordan kan Freuds tanker brukes i dag? *Banale instinkter: Sex og aggresjon. Libido = liv, thanatos = død. – tredelt menneskesinn: ¹⁾ Tanker, følelser og persepsjoner du er klar over i nåtid (conscious = bevissthet). ²⁾ Minner, drømmer og tanker du har lett tilgjengelig (Preconscious= førbesvisst ?). ³⁾ skjult, uakseptabel informasjon (ubevisste). – Freud's teori om utvikling omhandler de ulike fasene, psychosexual stage theory. I hver fase må barnet møte og håndtere en konflikt, kilden til personlighetsforskjeller ligger i hvordan disse konfliktene håndteres. Konfliktene omhandler seksuell tilfredsstillelse. I følge teorien vil barn søke tilfredsstillelse ved å investere libidinal energi i en spesifikk kroppsdel.*

Forsvarsmekanismer: to mål; beskytte seg mot angst som er ubehagelig, og forsvare egoet. *Repression/Undertrykkelse:* Hindrer ubehagelige/uakseptable tanker, følelser og lyster å nå bevisstheten. *Denial/Nektelse:* Dreie tanker, virkeligheten, og hendelser. Eks. å avfeie dårlig tilbakemelding som feilaktig eller irrelevant. Skyldte på omstendighetene ved fiasko, men prise seg selv ved suksess (fundamental attribution error).

Displacement/Forskyvning: En truende eller ubehagelig impuls overføres fra den originale kilden til et ikke-truende mål. Eks. kjeft fra sjefen på jobb fører til frustrasjon og sinne, men den tas ut mot partneren hjemme i stedet for å rettes mot den mer truende kilden.

Rasjonalisering: Rasjonalisere utfall som ikke er sosialt akseptable. Eks. dårlige karakterer er læreren/testen/utdanningen sin skyld. *Reaction formation:* "Killing someone with kindness". *Projeksjon:* Tillegge andre følelser, holdninger, ønsker en selv har. *Sublimasjon:* Kanalisere uakseptabel seksuell eller aggressive instinkter over i sosialt akseptabel atferd; se kampsport i stede for å gi andre juling. **Relevans:** Dialog i samtaleterapi har røtter til Freud.

Fri assosiasjon/transference (se side 295). Dagligtale: "Freudian slip", problemer med autoriteter, problemer kan tilskrives barndommen. Forskning på ubeviste, psykisk energi og forsvarsmekanismer også i dag. Tema, spørsmål og problemer i personlighetsparadigmet har røtter i Freuds ideer. Forskning på ubeviste og forsvarsmekanismer er fortsatt aktuelt. Populærkultur. **3 teknikker for bevisstgjøring av det ubeviste er tatt opp i pensum:** ¹⁾ Fri assosiasjon, ²⁾ drømmeanalyse & ³⁾ projektive teknikker. 1) Lar tankene vandre og forteller om det som kommer frem. Målet med en slik teknikk er å la pasienten identifisere ubevist materiale som kan forårsake uønskede symptomer og hjelpe han/henne med å takle slike tanker på en ordentlig måte. Terapeuten vil være oppmerksom på subtile tegn fra pasienten; haltende setning, nervøs latter, lengre pauser, at pasienten øyeblikkelig ønsker at man skal se bort fra det han/hun nettopp sa, etc. "Arkeologimetafor" – terapeuten leter gjennom ordinært materiale for å søke etter tegn på tidligere traumer. 2) Tolkning av drømmer. 3 funksjoner som fylles av drømmer. – Tillater at ønsker og lyster blir tilfredsstilt, selv om det bare er i symbolsk form. – Sikkerhetsventil for å løse ubevist spenning. – Drømmer er søvnens verger (guardians of sleep). Må skille mellom drømmens åpenbare innhold (manifest content) og det latente innholdet (hva drømmen *egentlig* handler om). Tolkningen av det latente innholdet skjer ved å tyde symbolene som de uakseptable impulsene og lystene forandres til av det ubeviste. 3) Det er projeksjon av vår personlighet i det vi ser i tvetydige stimuli. Eks. en aggressiv person ser tenner, klør og blod i en Rorschach-test. Annet eksempel på projektiv test er at pasienten blir spurt om å lage noe, eks en tegning av en person. Det som blir tegnet kan være en projeksjon av han eller hennes egne konflikter.